

Funkcjonalny opis języka

1. METRYCZKA	
Rok akademicki	2023/2024
Wydział	Wydział Lekarsko-Stomatologiczny
Kierunek studiów	Logopedia ogólna i kliniczna
Dyscyplina wiodąca	Nauki medyczne
Profil studiów	ogólnoakademicki
Poziom kształcenia	Studia I stopnia
Forma studiów	stacjonarne
Typ modułu/przedmiotu	obowiązkowy
Forma weryfikacji efektów uczenia się	zaliczenie
Jednostka prowadząca /jednostki prowadzące	Zakład Logopedii i Emisji Głosu, Centrum Logopedyczne IPS UW, 02-927 Warszawa, ul. Karowa 20
Kierownik jednostki/kierownicy jednostek	dr hab. Olga Jauer-Niworowska
Koordinator przedmiotu	dr Kamila Potocka-Pirosz
Osoba odpowiedzialna za sylabus	
Prowadzący zajęcia	

2. INFORMACJE PODSTAWOWE			
Rok i semestr studiów	I rok, semestr II	Liczba punktów ECTS	3,60

FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ	Liczba godzin	Kalkulacja punktów ECTS
Godziny kontaktowe z nauczycielem akademickim		
wykład (W)	30	1,2
seminarium (S)		
ćwiczenia (C)	30	1,2
e-learning (e-L)		
zajęcia praktyczne (ZP)		
praktyka zawodowa (PZ)		
Samodzielna praca studenta		
Przygotowanie do zajęć i zaliczeń	29	1,2

3. CELE KSZTAŁCENIA

C1	Rozróżnianie fonemu od głoski.
C2	Poznanie mechanizmów tworzenia głosek
C3	Zyskanie umiejętności rozpoznawania w potoku mowy elementów, których realizacja jest zgodna z systemem fonologicznym.
C4	Rozpoznawanie i przewidywanie kontekstów koartykulacji.

4. EFEKTY UCZENIA SIĘ

Numer efektu uczenia się	Efekty w zakresie
--------------------------	-------------------

Wiedzy – Absolwent zna i rozumie:

W1	ma elementarną wiedzę dotyczącą systemu językowego; zna podstawowe pojęcia fonetyczne i fonologiczne; zna podstawowe teorie fonologiczne; rozumie światowy dorobek, obejmujący podstawy teoretyczne oraz zagadnienia ogólne i wybrane zagadnienia szczegółowe, z zakresu fonetyki artykulacyjnej
W2	ma podstawową uporządkowaną wiedzę o budowie i funkcjonowaniu narządów mowy, aparatów: oddechowego, fonacyjnego, artykulacyjnego; zna i rozumie klasyfikację artykulacyjną polskich głosek na tle klasyfikacji międzynarodowej; zna i rozumie zapis fonetyczny i procesy fonetyczne zachodzące w języku polskim
W3	zna metody empiryczne stosowane w fonetycznych badaniach artykulacyjnych

Umiejętności – Absolwent potrafi:

U1	potrafi wykorzystać podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu językoznawstwa; umie samodzielnie zdobywać informacje i rozwijać umiejętności, korzystając z różnych źródeł (w języku polskim oraz językach obcych) oraz nowoczesnych technologii
U2	potrafi określić cechy artykulacyjne samogłosek i spółgłosek języka polskiego
U3	potrafi analizować i interpretować wyniki wybranych badań fonetyczno-instrumentalnych (np. palatografia, rentgenografia, ultrasonografia, artykulografia elektromagnetyczna) i wnioskować na ich podstawie

Kompetencji społecznych – Absolwent jest gotów do:

K1	ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności z zakresu fonetyki i fonologii, jest gotów do jej uzupełniania i doskonalenia i potrafi to robić; dokonuje samooceny własnych umiejętności i kompetencji
K2	ma świadomość złożoności problemów związanych z funkcjonowaniem języka jako środka komunikacji
K3	jest gotów do uznawania znaczenia wiedzy fonetycznej i fonologicznej w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych

5. ZAJĘCIA

Forma zajęć	Treści programowe	Efekty uczenia się
Wykład	<p>Fonetyka a fonologia. Działy fonetyki i fonologii. Wybrane teorie fonologiczne. Fonem – głoska – alofon.</p> <p>Typy wariantów fonetycznych. Cechy dystynktywne i nierelewantne. Fonemy samogłoskowe i spółgłoskowe. Typy dystrybucji głosek. Inwentarze fonologiczne języka polskiego i ich konsekwencje.</p> <p>Historia polskich badań fonetyczno-instrumentalnych. Współczesne sposoby wizualizacji fonacji i artykulacji w instrumentalnych badaniach fonetycznych.</p> <p>Budowa i funkcjonowanie narządów mowy. Mechanizmy przepływu prądu powietrza – fonacja – artykulacja. Architektura klasyfikacji artykulacyjnej IPA. Terminologia stosowana w światowych i polskich opisach fonetyczno-artykulacyjnych.</p> <p>Transkrypcja fonetyczna. Międzynarodowy i slawistyczny zapis fonetyczny. Alfabet SAMPA.</p> <p>Charakterystyka fonetyczna głosek języka polskiego (samogłosek i spółgłosek) z uwzględnieniem wyników badań fonetyczno-instrumentalnych.</p> <p>Koartykulacja. Najważniejsze typy procesów fonologicznych: elizja, epenteza, metateza, modyfikacja (asymilacje). Opozycja i neutralizacja opozycji.</p> <p>Klasyfikacja upodobnień ze względu na rodzaj, miejsce, kierunek i typ. Upodobnienia pod względem dźwięczności, miejsca i sposobu artykulacji, miękkości – interpretacja fonetyczno-fonologiczna.</p> <p>Norma wymawianiowa i wariantowość wymowy. Zagadnienia poprawnej wymowy. Różnice regionalne w wymowie. Mowa a pismo.</p>	W1, W2, W3, U2, U3, K1, K3

	Fonotaktyka. Skala sonorności. Sylaba i podział na sylaby w języku polskim. Fonologia suprasegmentalna.	
ćwiczenia	<p>Alfabet fonetyczny. Podstawowe zasady zapisu fonetycznego. Podział na sylaby.</p> <p>Ćwiczenia w zapisie tekstu słyszanego. Wielofunkcyjność <i>i</i>.</p> <p>Kryteria klasyfikacji spółgłosek. Odczytywanie rentgenogramów.</p> <p>Spółgłoski miękkie i zmiękczone. Odczytywanie rentgenogramów spółgłoskowych. Wstępna interpretacja fonologiczna głosek.</p> <p>Kryteria klasyfikacji samogłosek i półsamogłosek. Ćwiczenia w zapisie fonetycznym.</p> <p>Realizacja foniczna liter <i>ą</i> oraz <i>ę</i>.</p> <p>Różnice regionalne w wymowie. Ćwiczenia w zapisie fonetycznym i transkrypcji fonologicznej.</p> <p>Charakterystyka upodobnień z uwzględnieniem interpretacji fonologicznej.</p> <p>Inne zjawiska fonetyczne (tzw. uszczelinowanie, rozsuniecie artykulacyjne, uproszczenie)</p> <p>Ustalanie cech dystynktywnych tworzących fonem.</p>	W2, W3, W4, K1, K2, U1

1. LITERATURA

Obowiązkowa

Wierzchowska B. 1970. Wymowa polska, Wrocław.

Wiśniewski M. 2001. Zarys fonetyki i fonologii współczesnego języka polskiego, Toruń.

Uzupełniająca

Benni, T. 1931. *Palatogramy polskie*. Kraków.

Bolla K., Földi É. 1987. *A phonetic conspectus of Polish*. Budapest.

Dłuska M. 1981. *Fonetyka polska. Artykulacja głosek polskich*. Wyd. 2, Warszawa–Kraków.

Dukiewicz L. 1978. *Intonacja wypowiedzi polskich*, Wrocław.

Dukiewicz L., Sawicka I. 1995. *Fonetyka i fonologia*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, red. H. Wróbel, Kraków.

Dunaj B. 2006. *Zasady poprawnej wymowy polskiej*, „Język Polski”, z. 86, s. 161–172.

Jassem W. 2003. *Illustrations of the IPA: Polish*. „Journal of the International Phonetic Association” 33/1, s. 103–107.

Klebanowska B. 2007. *Interpretacja fonologiczna zjawisk fonetycznych w języku polskim*, Warszawa.

Koneczna H., Zawadowski W. 1951. *Przekroje rentgenograficzne głosek polskich*, Warszawa.

Laskowski R. 1999. *System fonologiczny języka polskiego* [w:] *Encyklopedia języka polskiego*, Wrocław.

Lorenc A. 2016. Wymowa normatywna polskich samogłosek nosowych i spółgłoski bocznej, Warszawa.

Parol U.Z. 1988. *Schematy artykulacyjne głosek polskich*, Lublin.

Roślowski B. 1976. *Zarys fonologii, fonetyki, fonotaktyki i fonostatystyki współczesnego języka polskiego*, Gdańsk: Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Gdańskiego.

Roślowski B. 2010. *Podstawy wiedzy o języku polskim dla glottodydaktyków, pedagogów, pasychologów i logopedów*, Gdańsk: Glottispol.

Rybka P. 2015. *Międzynarodowy alfabet fonetyczny w slawistyce*, Katowice.

Steffen-Batogowa M. 2000. *Struktura akcentowa języka polskiego*, Warszawa.

Szpyra-Kozłowska J. 2002. *Wprowadzenie do współczesnej fonologii*, Lublin.

Szpyra-Kozłowska J. 2002. *Inwentarze fonemów języka polskiego i ich konsekwencje*, „Logopedia”, t. 31, s. 7–26.

Trochymiuk A., Świącieński R. 2004. *Symbole podstawowej transkrypcji Międzynarodowego Towarzystwa Fonetycznego (IPA) i jej rozszerzenia (ExtIPA)*, „Audiofonologia”, t. 25, s. 97–114.

Wierzchowska B. 1980. *Fonetyka i fonologia języka polskiego*, Wrocław.

Benni, T. 1931. *Palatogramy polskie*. Kraków.

Bolla K., Földi É. 1987. *A phonetic conspectus of Polish*. Budapest.

Dłuska M. 1981. *Fonetyka polska. Articulacja głosek polskich*. Wyd. 2, Warszawa–Kraków.

Dukiewicz L. 1978. *Intonacja wypowiedzi polskich*, Wrocław.

Dukiewicz L., Sawicka I. 1995. *Fonetyka i fonologia*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, red. H. Wróbel, Kraków.

Dunaj B. 2006. *Zasady poprawnej wymowy polskiej*, „Język Polski”, z. 86, s. 161–172.

Jassem W. 2003. *Illustrations of the IPA: Polish*. „Journal of the International Phonetic Association“ 33/1, s. 103–107.

Klebanowska B. 2007. *Interpretacja fonologiczna zjawisk fonetycznych w języku polskim*, Warszawa.

Koneczna H., Zawadowski W. 1951. *Przekroje rentgenograficzne głosek polskich*, Warszawa.

Laskowski R. 1999. *System fonologiczny języka polskiego* [w:] *Encyklopedia języka polskiego*, Wrocław.

Lorenc A. 2016. *Wymowa normatywna polskich samogłosek nosowych i spółgłoski bocznej*, Warszawa.4 / 6

Wybrane linki:

- Animacje artykulacji głosek polskich opracowane na podstawie danych EMA (Lorenc A., Łobacz P., Świącieński R. 2011): <https://www.komlogo.pl/index.php/norma/gloski-w-wyrazach>
- Polish by Wikor Jassem: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-international-phonetic-association/article/polish/8CDD2C699493A69A40A5E7D923629574>
- Peter Ladefoged. Materiały, podręczniki fonetyczne zebrane: <http://www.phonetics.ucla.edu/index.html>
- The International Phonetic Association: <http://www.langsci.ucl.ac.uk/ipa/index.html>
- Illustration of the IPA collection: <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-the-international-phonetic-association/illustrations-of-the-ipa>
- Interactive IPA chart: <https://www.ipachart.com/>
- The World Atlas of Language Structures (WALS): <https://wals.info/>

2. SPOSOBY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol przedmiotowego efektu uczenia się	Sposoby weryfikacji efektu uczenia się	Kryterium zaliczenia
Np. A.W1, A.U1, K1	Pole definiuje metody wykorzystywane do oceniania studentów, np. kartkówka, kolokwium, raport z ćwiczeń itp.	Np. próg zaliczeniowy
U2	Zaliczenie ustne (odczytywanie rentgenogramów)	Próg zaliczeniowy 60%
W1, W2, W3, U1, U3, K1, K2	Bieżąca kontrola przygotowania do zajęć, końcowe zaliczenie pisemne	Próg zaliczeniowy 60%

3. INFORMACJE DODATKOWE

Obecność na zajęciach jest obowiązkowa. Dopuszczalne są dwie nieobecności w semestrze na ćwiczeniach, dwie nieobecności w semestrze na wykładzie. Przekroczenie limitu nieobecności wymaga zgłoszenia się na dyżur do osoby prowadzącej zajęcia i zaliczenia materiału.

W przypadku licznych nieobecności na ćwiczeniach lub wykładach student nie zostaje dopuszczony do egzaminu w sesji letniej. Przystępuje wówczas do egzaminu w sesji poprawkowej, po uprzednim uzyskaniu zaliczenia. **Jest to wówczas jedyny termin egzaminu** przewidziany dla studenta.

Ocena z egzaminu poprawkowego jest ostateczna. Nie ma możliwości poprawiania oceny ani zdawania egzaminu komisyjnego, jeżeli nie zostały naruszone zasady formalne egzaminu.

Dane kontaktowe do osoby prowadzącej zajęcia podawane są na pierwszym wykładzie / pierwszych ćwiczeniach w semestrze.

Prawa majątkowe, w tym autorskie, do sylabusu przysługują WUM. Sylabus może być wykorzystywany dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywanych w WUM. Korzystanie z sylabusu w innych celach wymaga zgody WUM.

UWAGA

Końcowe 10 minut ostatnich zajęć w bloku/semestrze/roku należy przeznaczyć na wypełnienie przez studentów Ankiety Oceny Zajęć i Nauczycieli Akademickich